

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗБІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив., Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «Центр Науково-Дослідних Ініціатив»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «Центр Науково-Дослідних Ініціатив»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Супронюк Віктор Вікторович

здобувач вищої освіти 3 курсу Факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Боняк Валентина Олексіївна

завідувачка кафедри теорії та історії держави та права,
конституційного права та прав людини Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної
поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИПИСІВ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО
НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ (СПІЛЬНОТИ)»**

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету визначити проблемні питання, що виникають у процесі реалізації положень Закону України «Про національні меншини (спільноти) України», а також запропонувати шляхи їх подолання в умовах діючого у державі правового режиму воєнного стану

Захист прав національних меншин є одним із фундаментальних принципів демократичної держави та необхідною умовою виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань у контексті євроінтеграції. Ухвалений у 2022 році Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» [5] замінив попередній закон 1992 року та суттєво оновив правову основу захисту прав національних меншин у відповідності до стандартів європейської спільноти.

Водночас, як наголошує Є. Ткаченко, ще й дотепер ні на універсальному, ні на регіональних, ні на національному рівнях повністю не усунуто тих глибинних причин, котрі й породжують проблеми національних меншин [3, с. 5]. Прийняття нового закону у цій сфері відкрило нові можливості для практичного

забезпечення прав меншин в Україні, водночас породило нові виклики правозастосовчого характеру.

Т. Цимбалістий та В. Хамига звертають увагу на те, що у вітчизняній правовій системі поняття правового статусу національних меншин є недостатньо дослідженим, а нерегулярність і безсистемність діалогу між владою та національними меншинами, зокрема й через відсутність консультативно-дорадчого органу з етнонаціональних питань на вищому рівні державної влади [4, с. 133]. Декларативний принцип самоідентифікації без відповідного інституційного механізму верифікації може призводити до зловживань та ускладнювати реалізацію права на освіту рідною мовою.

Аналіз чинного законодавства та правозастосовної практики дозволяє виокремити такі ключові проблеми реалізації положень аналізованого законодавчого акту:

- по-перше, складнощі у визначенні суб'єктів права – представників національних меншин. Закон вводить нове поняття «національна меншина (спільнота)», проте механізм підтвердження належності особи до тієї чи іншої меншини залишається недостатньо врегульованим. Відповідно до ст. 1 вищевказаного Закону [5], представником національної меншини є особа, яка сама себе ідентифікує як таку;

- по-друге, не до кінця вирішено й питання у сфері освіти мовами національних меншин. Так, стаття 21 аналізованого Закону України передбачає право осіб, які належать до національних меншин, на навчання рідною мовою або вивчення рідної мови в закладах освіти.

Однак, як вказують М. Рабінович та М. Берг-Нордлі [6], ч. 3 статті 48 надає закладу вищої освіти право приймати рішення про викладання однієї, кількох або всіх дисциплін, виконання індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів англійською мовою, за умови що усі здобувачі освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють англійською мовою. У разі якщо є письмове

звернення від одного чи більше студентів, заклад вищої освіти забезпечує переклад державною мовою [1]

Отже, зміст цього припису є вужчим за зміст статті абз. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про освіту», у якому вказано, що у класах (групах) з навчанням мовами національних меншин, які є офіційними мовами Європейського Союзу, гарантується право на використання мови відповідної національної меншини в освітньому процесі поряд з державною мовою. на всі мови ЄС [2].

У цілому, найостанніші рамкові закони передбачили всеосяжну «українізацію» освіти в Україні. Враховуючи політизацію мовного розмаїття в українських дискурсах і значну роль, яку прагнуть грати споріднені держави національних меншин, що проживають в Україні, у виробленні мовної та освітньої політики, є цілком зрозумілим те, що нова правова база стала предметом палких дебатів як в Україні, так і у згадуваних споріднених державах [6, с. 83]. Дослідники підкреслюють, що реалізація права на освіту мовами меншин суттєво залежить від наявності педагогічних кадрів, навчально-методичного забезпечення та послідовності державної мовної політики, що в сукупності ускладнює повноцінне дотримання вимог Закону;

Венеціанська комісія Ради Європи у своєму висновку CDL-AD(2023)020 зазначила, що деякі положення Закону потребують доопрацювання з точки зору ефективності механізмів реалізації та недискримінаційного підходу до різних категорій меншин. Зокрема, це питання поширення права на організацію заходів мовами меншин на всіх осіб; видання книг мовами нацменшин; забезпечення більш правової визначеності із можливості перекладу офіційних написів та загальної інформації на мови національних меншин та ін. [7].

Отже, попри суттєве оновлення правової бази у сфері захисту прав національних меншин, реалізацію положень Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» продовжують мати місце вищевказані виклики. Повноцінна реалізація аналізованого Закону є не лише конституційним

обов'язком держави, але й важливою передумовою успішного просування України на шляху до членства в Європейському Союзі та виконання рекомендацій ЄС у сфері захисту прав меншин.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Редакція від 07.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Редакція від 07.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Про національні меншини (спільноти) України : Закон України від 13.12.2022 р. № 2827-IX. Редакція від 10.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20> (дата звернення: 10.04.2026).
4. Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 309 с.
5. Цимбалістий Т., Хамига В. Правовий статус національних меншин в Україні: проблеми та реалії забезпечення. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4. С. 131–134. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/891> (дата звернення: 10.04.2026).
6. Rabinovych M., Berg-Nordlie M. Regulating Minority Languages in Ukraine's Educational System: Debate, Legal Framework and Implementation. *Ideology and Politics Journal*. 2022. № 3(22). P. 71–93. URL: <https://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2023/04/ENG-4.-Rabinovich-Berg.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).

7. Opinion on the Law on National Minorities (Communities) of Ukraine / Venice Commission. CDL-AD(2023)020. Strasbourg, 2023. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)021-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)021-e) (дата звернення: 10.04.2026).